

HOE WE DE **AARDE** **REDDEN**

**10 interviews over klimaatverandering,
energietransitie en de route naar een
duurzame toekomst**

Douwe Faber in gesprek met:

Ad van Wijk

Richard Kiewiet

Diederik Samsom

Riksta Zwart

Jan Huitema

Marjan van Loon

John Vernooij

Robert Kielstra

Ulco Vermeulen

Harm Beerda

VOORWOORD

Het klimaat is hot. Jong en oud gaan er massaal voor de straat op. 'Ontkenner' en 'drammer' vliegen elkaar in de haren. Ook de politieke discussie in Nederland wordt gedomineerd door de opwarming van de aarde, CO₂-uitstoot en energieprijzen.

Als ondernemer en energiepionier van het eerste uur zie ik met verbazing hoe dit thema momenteel leeft en hoeveel emotie het oproept. Het lijkt mij daarom goed om in mijn beroepsgroep eens de netten op te halen.

Dat probeer ik te doen door echte kenners en prominenten te bevragen en aan het woord te laten. Collega's uit mijn netwerk: ondernemers, *captains of industry*, politici en wetenschappers. Mensen met verstand van zaken op het gebied van klimaat en energie. Maar ook deskundigen op aangrenzende percelen, zoals circulaire economie, afval en water.

In dit boek vertellen ze waar we op dit moment staan in de nationale en mondiale energietransitie. Hun boeiende en deskundige verhalen gaan over eigen ervaringen, over mooie praktijkvoorbeelden op het gebied van duurzaamheid. Ook gaat het over hun motieven, drijfveren, bezieling en visie.

Feiten en fictie worden gescheiden. De interviews zijn van waarde voor insiders, maar ook voor leken. Er wordt antwoord gegeven op heel veel vragen. Wie gaat bijvoorbeeld de rekening van de energietransitie betalen? En: wordt het klimaat onze ondergang, of is de mensheid vindingrijk genoeg om het tij te keren?

Ik presenteer dit boek omdat het thema bijzonder actueel is en omdat het mezelf mateloos boeit. Het boek verschijnt ook op een mooi moment: de opening van het nieuwe hoofdkantoor van mijn bedrijf Ekwadraat.

Voor ik aan de gesprekken begon, had ik niet verwacht dat mijn gasten zo optimistisch zouden zijn over de toekomst. Lezers die zich grote zorgen maken over klimaatveranderingen en vervuiling en uitputting van de aarde, zullen dan ook hoop vinden in dit boek.

De ontwikkeling naar duurzaamheid gaat razendsnel. Nu en in de nabije toekomst gaan we spectaculaire veranderingen en innovaties zien op het gebied van energie en ecologie. De wereldeconomie kantelt. Er is sprake van vooruitgang. Heel veel vooruitgang.

De toekomst is groen, de toekomst is duurzaam!

Douwe Faber

In dit boek nemen we een kijkje in de toekomst, door de bril van energie- en klimaatdeskundigen. Waar staan we in 2050?

Ad van Wijk, hoogleraar energietransitie:

"We gaan de aarde redden. Natuurlijk. Zeker waar het de klimaatverandering betreft. In 2050 zijn we duurzaam. Het is niet idealisme dat zorgt voor de doorbraak. Het zijn economische wetten die het verschil maken."

Richard Kiewiet, natuurbeheerder en opinieleider:

"Bodemdaling, luchtvervuiling en zeespiegelstijging bedreigen het Waddengebied, de rijkste zee van Europa. De verboden van de klimaatverandering zijn er al. Het weer en de waterstanden worden steeds extremer. We moeten opschieten met de energietransitie."

Diederik Samsom, voormalig politicus, nu nationaal energie-expert:

"De verandering, de vooruitgang, schakelt door naar een hogere versnelling. Technologische ontwikkeling en innovatie gaan ongelooflijk hard. De grote winst daarvan is dat het hand in hand gaat met verduurzaming."

Riksta Zwart, directeur en bestuurder van Waterbedrijf Groningen:

"De komende tijd zullen we echt stappen zetten naar een circulaire economie. Er gebeuren al mooie dingen, maar er is nog genoeg potentie. We kunnen heel veel slimme dingen doen. Als we maar samenwerken en blijven proberen om verschillende belangen bij elkaar te brengen."

Jan Huitema, Europarlementariër:

"De Europese Unie wil het Akkoord van Parijs koste wat kost nakomen. Niet voor niets is bijna een kwart van de Europese begroting vrijgemaakt voor maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen te beteugelen. En de ambities worden misschien nog wel verder opgetrokken."

Marjan van Loon, president-directeur van Shell Nederland:

“Voor Shell is het ontzettend belangrijk om voorop te lopen in de energietransitie. We ontdekken dat de nieuwe wereld er heel anders uitziet dan we gewend waren. Als onderneming moeten we ons op een andere manier gedragen. Samenwerking zoeken, ‘partners’. Het is een *living lab*, waar we ontdekken en leren.”

John Vernooij, directeur van afvalbedrijf Omrin en ambassadeur circulaire economie:

“Als mensheid komen we bijna om in onze eigen rotzooi. In de toekomst zullen we plastic inzamelen, verwerken en weer een nieuw leven geven. De techniek is er al. Als we dit ecologische probleem met zijn allen te lijf gaan, lossen we het op. Daar ben ik zeker van.”

Robert Kielstra, directeur van energiebedrijf ECW:

“We moeten zorgen dat onze energievoorziening onafhankelijk wordt. We moeten onze eigen broek ophouden. Wat is de kracht van Nederland? Wind. De Noordzee wordt het nieuwe Slochteren.”

Ulco Vermeulen, lid Raad van Bestuur van Gasunie:

“Overal op de wereld neemt het belang van duurzame energieproductie toe. Zon, wind en grote biomassasystemen zijn nu al razend veel goedkoper dan tien jaar geleden. Als de mensheid zijn best blijft doen, kunnen we al onze energie uiteindelijk uit circulaire bronnen halen.”

Douwe Faber, ondernemer in duurzame energie:

“We gaan de komende jaren naar een mooie mix van energiebronnen. De standaard voor producten wordt hoger, er wordt minder troep gemaakt en aangeboden. Er zullen andere waarden en normen gelden en we gaan consuminderen: *Less is more*.”

INHOUD

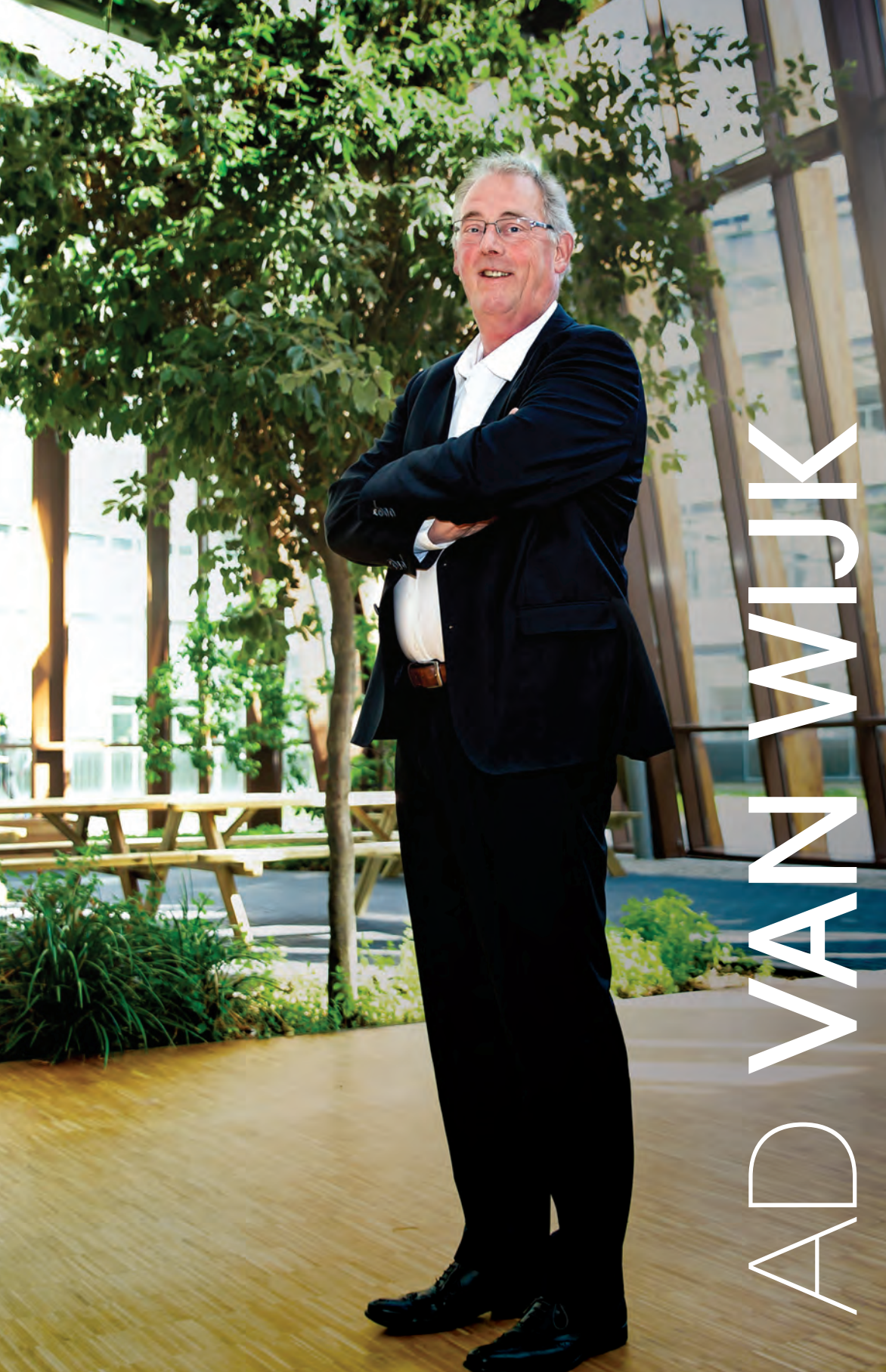
EEN ONSTUITBARE BEWEGING	10
Ad van Wijk	
STEM VAN DE NATUUR	24
Richard Kiewiet	
KINDEREN VAN MOEDER AARDE	34
Diederik Samsom	
EEN BLAUW HART	50
Riksta Zwart	
BLIJE KOEIEN BLIJE BOEREN BLIJE AARDE	64
Jan Huitema	
REUS WIL MADURODAM DUURZAAM MAKEN	76
Marjan van Ioon	
AFVAL BESTAAT NIET	90
John Vernooij	
ENERGIE IS OORLOG	98
Robert Kielstra	
EEN KWESTIE VAN LEF	110
Ulco Vermeulen	
JONGENSBOEK	120
Douwe Faber	

EEN ONSTUITBARE BEWEGING

Wie somber is over het mondiale energievraagstuk, moet eens praten met professor Ad van Wijk. Hij is ervan overtuigd dat energie over een dikke dertig jaar overal op de wereld duurzaam en schoon wordt geproduceerd. “Jazeker, we gaan de aarde redden.” Dat gebeurt overigens niet uit idealisme, maar dankzij harde economische wetten.

Gelukkig zit Ad van Wijk niet in de politiek. Hij zou zich snel kapot ergeren aan de onzin die er dikwijls wordt uitgekraamd. Helemaal als het gaat om het meest explosieve actuele thema: het klimaat. Van uiterst links tot uiterst rechts wordt de populistische en demagogische trom geroerd. “Je wint er in ieder geval veel kiezers mee,” stelt de hoogleraar sarcastisch vast.

Hij kan zich goed voorstellen dat mensen er geen touw meer aan vast kunnen knopen. “Onzekerheid en verandering is voor veel mensen eng. Dat zie je in deze discussie heel sterk. Toen na het sluiten van het Klimaatakkoord de eerste financiële doorrekeningen en signalen er ook nog op wezen dat de burger het gelag gaat betalen, terwijl bedrijven worden gespaard, was dat geen goed *frame*. Mensen worden niet blij van zo’n boodschap. Dus uit emotie is het allemaal nog wel een beetje te begrijpen.”

AD VAN WILK

Volgens een flink deel van de Nederlandse politiek loopt ons land te hard van stapel met de energietransitie. Proberen we hier weer eens het braafste jongetje van de klas te zijn?

“Welnee. Nederland loopt echt niet voorop. Wat een nonsens. Hoe kun je dat nou zeggen? Het tegengestelde is waar. In Europa ligt ons land juist in de achterhoede. We praten wel veel, maar doen echt veel minder aan energietransitie en duurzaamheid dan de ons omringende landen. En de rest van de wereld is er ook volop mee bezig.”

“Ook in Nederland voelen we het nu. Het wordt warmer en droger. De natuur verandert.”

Kom Ad van Wijk alsjeblijft niet aan met scheldwoorden als ‘klimaatdrammers’ of ‘klimaatonzin’. De aan-

dacht die momenteel uitgaat naar het milieu en de temperatuurstijging op aarde, is in zijn ogen juist volkomen terecht. “Het is een vreselijk urgent probleem. Er zijn steeds meer plekken in de wereld waar je door droogte niets meer kunt verbouwen. Dat kan niemand meer ontkennen.”

“Niet voor niets is er een grote bevolkingstrek gaande vanuit Afrika hier naartoe. Dat is deels natuurlijk economisch bepaald, maar het klimaat speelt daarbij eveneens een grote rol. In Nederland ondervinden we de klimaatverandering nu ook aan den lijve: het wordt warmer, droger, de natuur verandert.”

De Delftse hoogleraar vindt het onvoorstelbaar dat er intelligente mensen zijn die de klimaatveranderingen nog steeds ontkennen. “Die stelling is wetenschappelijk gewoon niet houdbaar. Ik ben weliswaar geen echte klimaatdeskundige, maar alleen al vanuit het chemisch-fysische proces is het verhaal over broeikasgassen evident. Als je meer CO₂ in de atmosfeer brengt, dat houdt dat warmte vast. Dan wordt het op onze planeet gewoon warmer.”

Persoonlijk

Professor Ad van Wijk is een veelzijdige energieondernemer en wetenschapper. Hij staat vooral bekend als pleitbezorger van de waterstofeconomie.

Van Wijk is als hoogleraar Future Energy Systems verbonden aan de Technische Universiteit Delft, werkt daarnaast voor het KWR Watercycle Research Institute en is waterstofambassadeur voor Noord-Nederland, verbonden aan de New Energy Coalition. Hij is betrokken bij verschillende onderzoeksprogramma's en economische programma's in binnen- en buitenland.

In 1984 was Ad van Wijk medeoprichter van Ecofys, later een onderdeel van Econcern. Het bedrijf ontwikkelde nieuwe duurzame energieproducten, diensten en projecten. Voorbeelden zijn het 120 megawatt offshore windpark Prinses Amalia in de Noordzee, verschillende zonne-energieparken in Spanje en een biomethanol fabriek in Nederland.

Van Wijk ontving verschillende belangrijke prijzen voor excellent ondernemerschap. Hij werd onder meer verkozen tot Nederlandse ondernemer van het jaar in 2007 en Topman van het Jaar in 2008.

Op de TU Delft focust het onderzoek van de hoogleraar zich op de energiesystemen van de toekomst. Naast onderzoek op het gebied van waterstof en brandstofcellen voor auto's, realiseert hij deze systemen in 'the Green Village', een energie-neutrale, schone stad.

Van Wijk heeft een reeks wetenschappelijke publicaties op zijn naam staan, waaronder het populaire boek over energie 'Hoe kook ik een ei'.

Motivatie

De motivatie om zich in te zetten voor energietransitie zit voor Ad van Wijk dieper dan alleen zijn drijfveer als wetenschapper en ondernemer. "Ook bij mij speelt er een dosis idealisme mee. Toen ik begon als student, in de jaren tachtig, werd er nog niet gesproken over een klimaatprobleem. Dat wisten we toen nog niet. We kwamen net uit de oliecrises."

"Wel kenden we al milieuproblemen, zoals zure regen en dat soort dingen. Zo was bijvoorbeeld de 'Club van Rome' heel actief. Die waarschuwde voor uitputting van de aarde en pleitte voor een einde aan de economische groei. Dat gaf ook mij als wetenschapper een door en voor het milieu gedreven passie. Ik wil graag een steentje bijdragen aan een groene, duurzame energievoorziening voor iedereen."

Wie krijgt de rekening van de energietransitie gepresenteerd?

“Laat ik het omdraaien: het is niet alleen voor het klimaat en het milieu dat we de omslag naar een duurzame samenleving moeten maken, maar zeker ook voor onze welvaart. Als we niet opschieten, gaat onze economie naar de ondergang. Ik zei al: andere landen zijn er al volop mee bezig. Waarom? Omdat de prijsdaling van duurzame energie de laatste jaren heel snel is gegaan. Wind en zon zijn al goedkoper dan steenkool, aardgas of olie. Het is nu zaak om op te schalen. En geloof me: dat gebeurt.”

Niets staat de omschakeling naar een duurzame energievoorziening nog in de weg, meent Van Wijk. “Zelfs Saudi-Arabië, een echt olieland, heeft al aangekondigd dat ze de komende vijf jaar 60.000 megawatt aan wind en zon gaan plaatsen. De Verenigde Arabische Emiraten precies zo. Ook daar is men erachter dat duurzaam het wint van fossiel.”

“Zon en wind kost straks nog maar een dollarcent.”

“Ik was onlangs nog in Egypte. Daar hebben ze geweldige windsnelheden van 10 tot 12 meter per seconde in de Golf van Suez. Die kun je exploiteren voor 2 dollarcent per kilowattuur. Aan fossiel ben je nu 5, 6, 7 cent kwijt. Rond 2040 wordt in woestijngebieden zon geoogst voor 1 dollarcent per kilowattuur.”

“Het moet dan inmiddels ook mogelijk zijn om met drijvende windturbines in de oceanen elektriciteit te produceren voor 1 dollarcent. Daarom doet men in landen als China, India, Chili en Mexico ook al heel veel aan duurzame energie. Er is een onstuitbare internationale beweging op gang gekomen.”

Voor de energiedeskundige is het daarom ook gek om te denken dat we hier in Nederland niks hoeven te doen. “We hebben verdorie een kans om onze economie te behouden, te versterken

en te verduurzamen. Ik vind het wrang om te zien dat de vooruitgang wordt geremd door onkunde en stemmingmakerij. Zo schieten we onszelf op zowel korte als langere termijn in de voet. Dus terug naar de vraag: wie gaat het betalen? Mijn antwoord is: Als we niet opschieten, gaan we het pas écht betalen. Dan worden we arm.”

“Door aardgas verloren we de *drive* om verder te kijken dan onze neus lang is.”

Aardgas was de afgelopen vijftig jaar een zegen voor ons land. “Daar is heel veel geld aan verdiend. We hebben er

onze chemische industrie en glastuinbouwsector mee ontwikkeld en er infrastructuur mee aangelegd. Aan de andere kant was het altijd zo comfortabel dat we geen *drive* hadden om verder te kijken dan onze neus lang is. Nu raakt het gas op en vanwege de aardbevingen is het hoog tijd om te stoppen. We gaan de komende tien jaar afbouwen, tot nul. Welke kabinetten er hierna ook komen, dat gaat niet meer veranderen.”

Haast is geboden, meent Van Wijk. “Voorlopig kunnen we natuurlijk gas importeren uit Noorwegen, Rusland, misschien schaliegas uit Amerika. Maar daar wordt het zeker niet goedkoper van. Mijn stelling is dat we moeten overstappen op duurzame energievoorziening en liefst een beetje snel ook. Schaal op en breid uit! Als we de urgentie niet onderkennen en niks gaan zitten doen, verliezen we internationaal positie. Dan worden we weggeconcurrereerd.”

Het eindverbruik van energie gaat voor een steeds groter aandeel naar elektriciteit. Maar elektra kan nooit alles overnemen. “Het Belangrijkste probleem is dat onze infrastructuur lang niet voldoende capaciteit heeft. De toenemende productie van zon en wind kun je onvoldoende

“Jules Verne wist het al: water wordt de brandstof van de toekomst.”

kwijt op het net. Bovendien is elektriciteit over grote afstanden bijna niet rendabel te transporteren. Een elektriciteitskabel vanuit de Sahara of vanaf IJsland naar Europa is veel te duur.”

In Duitsland heeft men die les inmiddels geleerd. Ons buurland realiseert inmiddels al een kleine 10.000 megawatt aan offshore wind. “Maar dan komen die kabels aan land en blijkt de stroom nauwelijks verder te komen. Vorig jaar is voor een klein miljard euro aan elektriciteit, waar de Duitse overheid het feed-in tarief voor had betaald, gewoon vernietigd. Omdat er geen kabels of opslagcapaciteit liggen.”

“De eerste mammoettanker met waterstof vaart nog voor aanvang van de Olympische Spelen in Tokio.”

De grootste uitdaging waar de wereld economisch en technisch voor staat, is volgens Van Wijk hoe je gewonnen energie op de juiste tijd en op de juiste plek kunt krijgen tegen lage kosten. “Je hebt daarvoor naast elektriciteit nog een andere energiedrager nodig.”

Zelf twijfelt hij er niet aan welk systeem dat wordt: “Waterstof is dé energiedrager van de toekomst. Je kunt het onder druk, vloeibaar, of omgezet in ammoniak over de hele wereld vervoeren.”

Niet voor niets wordt Ad van Wijk vaak ‘de waterstofprofessor’ genoemd. Zelf is hij daar bescheiden over. “Die visie is echt niet nieuw. Jules Verne schreef in 1874 al dat water de brandstof van de toekomst wordt, door er waterstof van te maken; een onuitputtelijke bron voor warmte en licht. Ik praat dus alleen maar iemand na.”

Bij het grote publiek is waterstof nog onbekend. Sciencefiction. Terwijl het al heel veel wordt gebruikt in de zware industrie, in raffinaderijen en kunstmestfabricage. “Nederland is na Duitsland

al de grootste producent en consument van waterstof. Het is alleen nog niet groen; het wordt nog opgewekt uit aardgas, en de CO₂ blazen ze nog gewoon de lucht in. Maar je ziet al dat de productie geavanceerder wordt.”

Er is volgens Van Wijk een kentering gaande. “In Australië bijvoorbeeld, vergassen ze steenkool, maar bergem ze de CO₂ al netjes op. Ook willen ze daar op grote schaal zonne-energie winnen en omzetten in waterstof. Ze zeggen het zelf: ‘Waterstof wordt ons nieuwe, grootschalige exportproduct’. Voor de Olympische Spelen van 2020 in Tokio vaart de eerste tanker op en neer tussen Australië en Japan. Zelfs in Rusland zijn ze er mee bezig. Gazprom wil bij de bron aardgas gaan converteren in waterstof en vaste koolstof, via elektrolyse of pyrolyse.”

Van Wijk was het afgelopen jaar als deskundige betrokken bij de samenstelling van een rapport voor de G20 – de rijkste en meest invloedrijke landen in de wereld. Ook daar is het besef doorgedrongen dat waterstof het vehikel wordt om energie over de wereld te transporteren.

“Dat is echt geland op de agenda. De rijke landen gaan er fors in investeren. Je ziet het dus grootschalig worden en de productierol van de fossiele brandstoffen wordt overgenomen door duurzame bronnen. Er wordt steeds meer groene waterstof gemaakt van zon, wind en biomassa. Bovendien kunnen we met waterstof al onze chemische producten in bulk produceren.”

Hoe staat Nederland er eigenlijk voor? Onze uitgangspositie is toch goed?

“Op sommige terreinen heeft Nederland nog een voorsprong. Dankzij ons aardgas beschikken we over een fantastische gasinfrastructuur. Dat is een grote *asset*, waar we vanuit economisch belang zwaar op moeten inzetten. Het aardgasnet

van Europa begint in Groningen. Een groot deel van wat er op dit continent aan gas binnenkomt, per pijplijn of schip, gaat via Groningen naar het Ruhrgebied, Frankrijk, Italië, noem maar op.”

In Groningen ligt een internationaal knooppunt, een gasrotonde. Niet alleen wat betreft infrastructuur, maar ook qua kennis en commercie. “Als wij waterstof in ons aardgasnetwerk stoppen, kunnen we dat straks aan heel Europa leveren. Die rol moeten we pakken. Ik heb het idee dat we in dit land te veel navelstaren. We kunnen beter kijken wat er om ons heen gebeurt. Ik maak me bijvoorbeeld zorgen als ik in het Klimaatakkoord lees dat de waterstofeconomie pas na 2030 gaat ontstaan. Dat is gewoon niet waar. Zo lang mogen we niet afwachten, dan zijn we te laat.”

“Straks lopen de tankers in Hamburg binnen en is Rotterdam zijn *business* kwijt.”

Als voorbeeld noemt Van Wijk de haven van Rotterdam. Hij adviseerde onlangs de provincie Zuid-Holland om werk te maken van de waterstofeconomie. “Nu nog worden er in Rotterdam enorme hoeveelheden olie aangeland, met name voor raffinaderijen. Ook wordt er heel veel olie doorgevoerd naar Duitsland.”

Maar daar gaan ze in hoog tempo van de olie, de kolen en de kerncentrales af. Ze schakelen over op waterstof. “Doen wij niet mee en blijven we gewoon olie importeren, dan zit Duitsland op een gegeven moment niet meer op ons te wachten. Dan lopen de waterstoftankers straks in Hamburg binnen en ben je hier je *business* kwijt.”

Gelukkig zijn er ook positieve ontwikkelingen. “Bijvoorbeeld in de Eemshaven. Over een poosje staat daar een grote waterstof-fabriek, gevoed door aardgas, die bij de productie meteen ook de CO₂ afvangt. En een elektrolyse-fabriek die met elektriciteit van offshore windparken groene waterstof maakt.”

Nederland zal in de toekomst niet volledig zelf kunnen voorzien in zijn energiebehoefte. “Daarvoor hebben we hier te weinig land en zee en te weinig wind. Importeren blijft nodig. Wel kunnen we een bijdrage leveren met het benutten van offshore wind. Er liggen al mooie plannen, maar die moeten we veel sneller ontwikkelen.”

“Als we dat doen, lopen we voorop en ontwikkelen we kennis en technologie. Daar kun je mooi een exportproduct van maken. We kunnen bijvoorbeeld als eerste beginnen om de stroom op zee al om te zetten in waterstof. Dat doen we voorlopig nog in de havens van Eemsmond, IJmuiden en Rotterdam, maar uiteindelijk moeten we het bij de bron doen. Dan haal je de beperking in de distributie er gelijk vanaf.”

“We blijven hangen in pilots en projecten.”

In Duitsland, weet Van Wijk, wordt met visie gebouwd aan een gedegen energiebeleid. Dat geldt in de eerste plaats voor de snelgroeiende productie van duurzame energie op basis van zon, wind en biomassa. Hierdoor zijn de kosten sterk gedaald. Tevens is bij onze Oosterburen een consortium van energiebedrijven, de auto-industrie en de overheid bezig om het wegverkeer over te laten schakelen op waterstof.

“In 2023 telt Duitsland vierhonderd tankstations, keurig verspreid over het land, waar je waterstof kunt tanken. Gelijktijdig met die infrastructuur komen er auto's op de markt die waterstof kunnen omzetten in elektriciteit, zodat je elektrisch rijdt.”

Waarom gebeurt dat hier niet?

“Tsja, dat is nou typisch Nederlands. Wij zien dat niet, of willen het niet zien. We hebben hier een subsidiebeleid. Je kunt subsidie aanvragen om een tankstation voor waterstof te bouwen. Daar schrijven allerlei goedwillende partijen op in, die niet weten hoe

Vroeg of laat haalt de realiteit ons in, voorspelt Van Wijk. “Als men in het buitenland straks op waterstof rijdt, waait het hier vanzelf naartoe. Die Duitsers rijden naar onze Noordzeekust en dan komen de tankstations gewoon mee. Maar je laat als Nederland wel kansen en banen liggen.”

Hoe ziet de wereld eruit in 2050? Gaan we de planeet redden?

De hoogleraar is ervan overtuigd: “Natuurlijk gaan we de aarde redden. Zeker waar het de klimaatverandering betreft. In 2050 zijn we duurzaam. Het is overigens niet idealisme dat zorgt voor de doorbraak. Het zijn economische principes die het verschil maken. Economische wetten. Duurzame energie, zon en wind, is gewoon goedkoper dan fossiel. Nu al. Op wereldschaal is het de goedkoopste manier van elektriciteitsproductie en dus van energieproductie geworden. Olie, kolen en aardgas worden uit de markt gedrukt. Zo simpel draait de wereld. Gelukkig.”

Het is volgens Van Wijk slechts een kwestie van tijd en van daadkracht. “Er moet nu flink worden gebouwd en ontwikkeld. Toegegeven, daar zit nog een behoorlijke traagheid in. Het is niet allemaal klaar van vandaag op morgen. Maar op afzienbare termijn wordt er gigantisch veel duurzame energie geproduceerd.”

“Als je 10 procent van Australië vol zet met zonnepanelen, dan heb je voldoende energie voor de hele aardbol.”

Het energieprobleem bestaat eigenlijk helemaal niet. Schone energie is in overvloed beschikbaar en het is onuitputtelijk. “Als je 10 procent van Australië vol zet met zonnepanelen, dan heb je voldoende energie voor de hele aardbol. Of je legt 8 procent van de Sahara vol, dat is ook genoeg. Of je zet op 1,5 procent

oppervlakte van de Stille oceaan om de kilometer een wind-turbine neer. Dan ben je klaar. Er is echt geen energietekort. Het kan duurzaam.”

Wel zijn er nog steeds ‘machten’ die dit proberen te frustreren. “Sommige landen en multinationals hebben belang bij vertragingstactieken, omdat ze veel verdienen aan gas en olie. Maar je ziet tegelijkertijd dat de grote energiebedrijven al beginnen te kantelen. Die willen ook op lange termijn in *business* blijven.”

STEM VAN DE NATUUR

Klimaatverandering speelt zich niet alleen op de Noordpool af, ver van ons bed. Ga maar eens kijken op Ameland. Natuurbeheerder Richard Kiewiet toont de gevolgen van bodemdaling, luchtvervuiling en zeespiegelstijging.

Hij ziet zichzelf nog staan. In een zee van roze bloemetjes. “Duisendguldenkruid. Zo ver je kon zien. Tot aan de horizon. Ongevoelbaar mooi. Ontroerend mooi.” De bruidssluier van de natuur maakte het moment echter extra tragisch voor Richard Kiewiet.

Als terreinbeheerder en jachtopzichter houdt hij de wacht over de flora en fauna op Ameland en de Waddenzee. Hij was er dan ook bij op toen de gaswinning op het eiland begon. Ambtenaren van Economische Zaken uit Den Haag en medewerkers van Rijkswaterstaat bepaalden waar de boortoren moest staan. Middenin natuurgebied Het Oerd. “Het allermooiste, kwetsbaarste plekje van het eiland. Ik hoor het hun nog zeggen: Hier moet ie komen.”

Kiewiet is meer dan een natuurbeheerder. Hij is in de afgelopen veertig jaar uitgegroeid tot opinieleider. Of, zoals dat tegenwoordig wordt genoemd: ‘influencer’. Hij spreekt zich uit als het unieke Waddengebied, de flora en de fauna, geweld wordt aangedaan. Door bijvoorbeeld gaswinning, overbevissing of rustverstoring.

De eilander beschikt over een uitgebreid netwerk in de politiek en de media. Deskundig, uitgesproken, welbespraakt en authentiek